

Отже, творчість Костя Гордієнка в 30-ті рр. ХХ ст. була змістовним і цікавим вираженням поглядів письменника на історію українського села, значним внеском в осмислення великих соціально-економічних перемін дійсності і людини в умовах інтенсивного соціалістичного будівництва. Містка фраза, що вбирає в себе елементи звучущого і внутрішнього мовлення, портретні й авторські характеристики, зближеність голосів автора і персонажів – це основні риси стилю Костя Гордієнка. Стилю вельми самотнього, такого, що вироблявся письменником у процесі художнього осягнення життя народу [10, с. 119].

Творчість Костянтина Гордієнка – досягнення радянської української літератури. Вона має вагомим значення і являє собою глибоке художнє проникнення в селянську тему. Зображення шляху українського села протягом майже цілого століття, є характерним прикладом того, як росла, мужніла радянська література у зображенні найскладніших життєвих процесів, у формуванні тієї ідейно-художньої позиції, яку ми називаємо великою правдою історії.

Список використаних джерел

- 1 Барабоха, А. Становление образа крестьянина-коллективиста в украинской советской прозе 20 – 30-х годов : автореферат диссертации / А. Барабоха. – К. : Коммунар, 1972. – С. 3 – 27.
- 2 Гордієнко, К. Дівчина під яблуною : [в кн.] : Кость Гордієнко : [твори : романи] / Гордієнко Кость. – К. : Державне видавництво художньої літератури, 1959. – 617 с.
- 3 Гордієнко, К. Кріпкий корінь / К. Гордієнко // Прапор. – 1977. – №12. – С. 83 – 85.
- 4 Гордієнко, К. Нивою життя / К. Гордієнко // Прапор. – 1973. – №3. – С. 95 – 98.
- 5 Дончик, В. Український радянський роман : [рух ідей і форм] / В. Дончик. – К. : Дніпро, 1987. – 429 с.
- 6 Дяченко, О. Слово про революцію / О. Дяченко. – К. : Дніпро, 1976. – 98 с.
- 7 Махненко, Ю. Панорама народного життя / Ю. Махненко // Сільські вісті. – 1973. – 22 лютого. – С. 14.
- 8 Наєнко, М. П'ятиліття українського роману : [літератуно-критичний нарис] / М. Наєнко. – К. : Радянський письменник, 1985. – 268 с.
- 9 Острик, М. Буймир – світ революційний / М. Острик // Радянська Україна. – 1973. – 7 лютого. – С. 3.
- 10 Панченко, В. Кость Гордієнко : [в кн.] : Письменники радянської України. – К. : Радянський письменник, 1981. – Вип. 10. – С. 3 – 25.
- 11 Панченко, В. Складники таланту / В. Панченко // Літературна Україна, 1978. – 21 листопада. – С. 2 – 3.
- 12 Романовський, В. Учитель добра і чуйності / В. Романовський // Ленінська зміна. – 1979. – 4 жовтня. – С. 8.
- 13 Сурганов, В. Человек на земле : [историко-литературный очерк] / В. Сурганов. – М. : Советский писатель, 1975. – 556 с.
- 14 Шаров, С.В. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. – [2-ге видання доп. і перероб.] / С.В. Шаров, Т.М. Шарова / [передмова проф. І.Л. Михайлина]. – Харків: Федорко, 2014. – 200 с.
- 15 Шарова, Т. Формування комунікативно-діалогічної компетентності студентів-філологів / Т. Шарова, С. Шаров, О. Бородихіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія “Філологія”. – Вип. 29. – Т.1. – 2017. – С. 74–76.

УДК 821.161.2

Т. М. Шарова, А. В. Яковець

КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДСЬКОГО ЩАСТЯ У ТВОРІ В. БОНДАРЯ «ЛИСТЯ ЛЕТИТЬ ПРОТИ ВІТРУ»

В научном исследовании представлены особенности творческого наследия Василия Бондаря. Сделан акцент на его романе «Листья летят против ветра». Отмечено, что писатель в основном обращался

к биографизму, что позволило ему художественно переосмыслить определенные жизненные факты и явления. На примере романа можно выстроить целую концепцию, основанную на понимании человеческого счастья в произведениях художника.

Література ХХ століття сьогодні досліджується відомими літературознавцями. Вагоме значення критиків відводиться харківським письменникам, які зробили великий внесок в скарбницю художнього українського слова. Не стоїть осторонь і творчість В. Бондаря. Досліджуючи творчість В. Бондаря можна виокремити ряд актуальних проблем, які нині є нагальними. Саме тому творчість В. Бондаря може бути переосмислена з позицій сучасності.

На сьогодні відомими літературними студіями, які стосуються творчості В. Бондаря є наукові праці М. Ільницького, М. Жулинського. Аналіз художніх творів письменника подають В. Дяченко, Г. Штонь, Т. Шарова. Схвальну оцінку його літературного доробку свого часу подавали: В. Брюгген, З. Голубева, а також М. Шаповал. Критики харківської школи намагались розкрити творчість В. Бондаря з позиції воєнних подій, перебування письменника в концтаборах. Однак, не можна говорити про те, що заявлені дослідники вичерпно представляють творчість письменника в контексті літератури ХХ століття. На сьогодні є лише поодинокі праці, які стосуються життєтворчого доробку В. Бондаря [8; 9; 10; 11].

Підкреслимо, що творчий доробок В. Бондаря настільки масштабний і різноплановий, що навіть науково-дослідницька робота не наблизилася до його вичерпного осмислення. Обрана тема не досліджувалася в літературознавстві, а тому її реалізація актуальна.

Дослідники наголошують на тому, що звертаючись до воєнної тематики, В. Бондар шукав відповідей на питання, які хвилюють суспільство й сьогодні, ставив неминущі моральні проблеми:

- зростаючої цінності особистості і необхідності самопожертви;
- героїзму як переборення жорстоких, безвихідних обставин і як переборення самого себе, власного безсилля, бажання компромісу;
- моральної свободи й обов'язку;
- формування героїчного характеру і його розвитку у мирні дні, спадкоємності героїзму;
- джерел масового, всенародного подвигу, зокрема мирних людей, які лишалися поза фронтовим строєм;
- громадянської мужності, мужності прийняття рішення і відповідальність за солдатські життя, за марність і немарність жертв [5, с. 98].

Одним із суттєвих аспектів гуманістичної концепції людини у творчості В. Бондаря постає проблема взаємозв'язків особистості і суспільства, особистості і колективу [12]. У творчому доробку письменника є безліч творів, у яких можна розглядати людину як певну особистість. До таких творів можна віднести роман В. Бондаря “Листя летить проти вітру”.

Назва книжки В. Бондаря “Листя летить проти вітру” – не випадкова. З перших же сторінок показує автор, як потроху згуртовуються в'язні різних національностей і поглядів, як помалу, але невпинно зростають сили опору. Цей опір починається з малого – організованої боротьби з голодом і кінчається збройним виступом, активною боротьбою проти конаючого фашизму.

У назві книжки – ключ до розуміння й центральної постаті твору. Андрій Швець – простий, чесний, радянський хлопець. Нелегко складається його доля. Не раз потрапляє він у найнезвичайніші ситуації, не раз просто-таки чудом рятується від неминучої смерті. Однак всі ці перипетії імовірні. Адже в таборі смерті, де щодня

гинули сотні безневинних людей, де без упину диміла труба крематорію – вижити й справді можна було тільки чудом.

І все ж це було не тільки чудо. Попри збіг випадкових обставин діяли тут цілком реальні причини. І головна з них криється в самому характері Андрія. У перший же день він звертає на себе увагу товаришів, коли сміливо втручається в розподіл їжі і говорить, що Казімір набирає повні черпаки. І хоч блоковий топче його ногами, хоч ніхто не вступається за Андрія, проте мужній виступ не пропав марно – його запам'ятати, і дуже скоро Андрій відчув дружню підтримку товаришів. Підпільники бачили: цей хлопець не з тих, хто покійно вмирає під чоботом фашиста, він – борець, а таких треба було берегти. І товариші рятують Андрія всіма можливими засобами. Обміняний на мерця, Андрій Швець під чужим прізвиськом продовжує жити й боротись за визволення.

Проблеми, поставлені В. Бондарем у повісті “Листя летить проти вітру”, привертають увагу багатьох дослідників. Це і осмислення героїзму, перш за все як духовної моральної якості людини, і дослідження умов формування, джерел героїчного характеру, спадкоємності революційних традицій, і загострена увага до проблеми довіри до людини заперечення хворобливої підозрілості, зневага до неї, що виявляється в минулому [1, с. 5].

Роздуми про можливість щастя для людини, про його зміст і ціну й складають в основному філософський пласт повісті В. Бондаря “Листя летить проти вітру”. Наголошення права людини на щастя і необхідності безнастанної боротьби за його утвердження – невід’ємна риса всієї творчості В. Бондаря.

У повісті “Листя летять проти Вітру” ця концепція людського щастя втілена чи не найбільш повно і цілісно. Сам духовний досвід війни викликав ці напружені роздуми. Її закінчення, п’янка радість першим народжували надії на те, що тепер зникне з життя все потворне й зле, що люди, які такими зусиллями й жертвами завоювали мир, достойні безхмарного світлого щастя [3].

Цей радісний пафос, що відображав духовну суспільну атмосферу, звучав у багатьох повоєнних творах, хоч у наступні роки він доповнювався все тривожнішими мотивами. Крім того, саме у воєнних випробуваннях, в екстремальних жорстоких ситуаціях глибше розкривалися внутрішні можливості людини, її здатність до високих почуттів і вчинків, самовідданість, жертвність у відстоюванні життя тощо.

Оглядаючи пройдений В. Бондарем шлях, замислюючись над його щедрим літературним ужином, не можеш не визнати, що перу письменника належить одна з оригінальних сторінок української прози [7, с. 14].

В. Бондар у повісті “Листя летить проти вітру” малює цільний, виразний характер людини у всій складності життєвих обставин. Що показово: майже не виводячи свого героя із сфери трудової діяльності, автор дає чітке уявлення про душевне багатство й силу натури. Цього досягнуто, передусім, передачею тих непростих, часом драматичних умов, за яких довелося Андрію Швецю утверджувати свою правоту, подавати приклад односельцям. Василь Бондар добирає такі факти, епізоди з життя Андрія Швеця, які яскраво малюють нам людську особистість героя, розкривають найістотніше, найпривабливіше в ньому.

Письменник у своїх творах порушував важливі життєві проблеми: про свободу й необхідність у житті приватному й загальному, про добро і зло, про правду і красу тощо. Відображення у художніх творах подій і фактів з власного життя є характерною рисою багатьох письменників. Йдеться і про асоціативну єдність між епізодами з біографії автора та життям героїв його твору. Автобіографізм у прозі В. Бондаря відзначався дослідниками побіжно, хоча, як справедливо зауважував В. Брюгген, “про біографічність прози Василя Бондаря можна написати окрему розвідку” [6, с. 60].

В особистому й творчому досвіді В. Бондаря, в усій його надзвичайно принадній постаті людини й творця плідно жили прекрасні традиції української класичної літератури, що становить єдине ціле з життям українського народу, його історичною долею. В. Бондар не робив екскурсійних виходів для “вивчення життя”, він просто жив, жив поряд і разом із своїми героями, до найменших дрібниць знаючи їх людську вдачу, побут, звички, думки й сподівання, болі й радощі [2, с. 11].

Вони проходять крізь серце письменника й конденсуються в художніх образах, в яких не знайдемо і сліду невдалої літературної вигадки, як замітника реального життя, не побачимо й сліду акторської пози, самовдоволення, хизування словом [14, с. 265]. Там є тільки незрадлива увага письменника до реальних людей і реальних явищ, там є добірне українське слово й гострота письменницького зору, такого пильного до історичних змін у житті й свідомості українського селянства, до психологічної правди у вияві характерів і взаємин героїв [13, с. 102].

Василя Бондаря цікавили не лише почуття, роздуми, переконання, але й передчуття, тобто не лише свідомість, але й підсвідомість, таємнича сфера підсвідомих психічних процесів. Таким чином, герої антивоєнних творів митця вірять не лише своїм почуттям, але й передчуттям. Значення автобіографічної прози у відтворенні ідейно-художніх поглядів Василя Бондаря та їхньої динаміки полягає в тому, що біографізм є важливим автентичним джерелом висвітлення творчої індивідуальності письменника, його світогляду, естетичних засад, психологічних особливостей тощо. Василь Бондар належав до таких письменників, які переконують не крикливими декламаціями, а мужньою ясністю свого вистражданого болю, філософською думкою.

Отже, творчість Василя Бондаря і надалі становитиме науковий інтерес як високохудожній матеріал, у якому відображена не лише вся багатогранність духовного життя митця, його непересічної особистості, а правдива історія долі цілого народу на тлі історичних подій цілої епохи.

Список використаних джерел

- 1 Агеєва В. Пам'ять подвигу. Українська воєнна проза 60 – 80-х рр. / В. Агеєва. – К. : Наукова думка, 1989. – 272 с.
- 2 Бондар В. Бути чесним перед собою і читачем / В. Бондар, В. Бровченко // Вітчизна. – 2006. – №11 – 12. – С. 11 – 12.
- 3 Бондар В. Все-правда. Листя летить проти вітру: [повість] / В. Бондар. – К. : Українська видавнича група, 1995. – 342 с.
- 4 Бондар В. Зорі гаснуть на світанку: [роман] / В. Бондар. – Х. : Прапор, 1971. – 267 с.
- 5 Бондар В. Побажання лишаяються побажаннями / В. Бондар, В. Брюгген // Прапор. – 1965. – № 8. – С. 98 – 102.
- 6 Брюгген В. Багаті небом і землею / В. Брюгген // Прапор. – 1963. – № 1. – С. 60 – 61.
- 7 Жулинський М. Людина та її справа. Герой сучасності – головний герой літератури / М. Жулинський // Радянське літературознавство. – 1975. – № 6. – С. 13 – 25.
- 8 Жулинський М. Людина як міра часу: концепція людини і проблема характеру в сучасній радянській літературі / М. Жулинський. – К. : Дніпро, 1979. – 275 с.
- 9 Новиченко Л. Час, людина, література / Л. Новиченко // Вітчизна. – 1960. – № 11. – С. 4 – 18.
- 10 Черченко Н. Позитивний герой – вимога часу / Н. Черченко // Прапор. – 1983. – № 11. – С. 114 – 120.
- 11 Черченко Н. Час і сучасники / Н. Черченко. – К. : Радянський письменник, 1978. – 139 с.
- 12 Шаров С.В. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів: навч.-метод. посіб. – [2-ге видання доп. і перероб.] / С.В. Шаров, Т.М. Шарова / [передмова проф. І.Л. Михайлина]. – Харків: Федорко, 2014. – 200 с.
- 13 Шарова Т.М. Василь Бондар: поезія та художня проза письменника як біографічний ландшафт / Т.М. Шарова. – Харків: Видавництво «Майдан», 2010. – 184 с.

14 Шарова Т.М. Типология поетикальных рецептов у автобиографичных творах Василя Бондаря “Все-правда”, “Листя летить проти вітру” // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Серія Філологія. – Випуск 54. – № 836. – Харків, 2008. – С. 265–267.

УДК 821. 161. 3-3* У. Гаўрыловіч

В. К. Шынкарэнка

НЕПЕРААДОЛЬНАЯ СІЛА КАРАНЁЎ

У артыкуле даследуецца праблемна-тэматычная скіраванасць раманаў У. Гаўрыловіча “Забранае шчасце” і “Цяпло маладзіка”, прасочваюцца іх сюжэтна-кампазіцыйныя асаблівасці і адметнасці арганізацыі ў апавядальнай плыні тэкстаў складанай часапрасторы. Засяроджанасць на вызначальных якасцях галоўных герояў пісьменніка, паказ спосабаў і сродкаў стварэння ім яркіх вобразаў палешукоў і нацыянальна акрэсленых характараў дазваляе гаварыць пра псіхалагічнае майстэрства аўтара, яго непарыўную сувязь з роднымі каранямі і багатымі набыткамі айчыннага і сусветнага мастацтва слова.

Уладзімір Мікалаевіч Гаўрыловіч – таленавіты публіцыст, дакументаліст і празаік, на сёння ўласны карэспандэнт штотыднёвіка “Беларускі час”, старшыня Гомельскага абласнога аддзялення грамадскага аб’яднання “Саюз пісьменнікаў Беларусі” – нарадзіўся 30 жніўня 1967 г. у вёсцы Вячын Жыткавіцкага раёна.

Асабліва шмат творчых магчымасцей адкрыла для пісьменніка буйная эпічная форма. У гэтым пераконвае адзін з лепшых раманаў У. Гаўрыловіча – “Забранае шчасце», змест якога склалі напісаныя ў розны час аповесці “Хмары над хатамі” (1999 – 2000), “Дзе ты, доля?” (2001), “Дзікая завея” (2001) і “Плата за каханне” (2003 – 2005). Падзеі ў творы адбываюцца на жыткавіцкім Палессі, каля балотнага Князь-возера, у час карэнных грамадскіх перамен, звязаных з калектывізацыяй. У пасляслоўі да рамана празаік лічыць за патрэбнае падкрэсліць думку пра тое, што ў гэты час была свая неаспрэчная праўда, “якая вяла да трагічнай, непазбежнай гібелі адных, не згодных з сістэмай ці не паспеўшых да яе прыстасавацца, і маральнай – немінучай, не менш страшнай, ракавой, якая паклала адзнаку на дзясяткі гадоў наперад, пагібелі другіх, хто выбару інакшага, як падначаліцца, не бачыў” [1, с. 200]. У працэсе несупыннага дзеяння гэтага механічнага, бяздумна запушчанага і безаглядна жорсткага ў адносінах да сваіх ахвяр сацыяльнага калаўрота-сістэмы паступова змешваліся і змяняліся прынцыпы, ідэалы, мэты, сама чалавечая сутнасць. І ў выніку адбылося самае страшнае: “Ашалелая, безразважная лютасць усё больш захоплівала, змярцвяла душы людскія” [1, с. 200].

Сапраўды, кожную эпоху ці яе асобны перыяд характарызуюць свае праўда і крыўда, законы і беззаконне, плата за вернасць і здраду, ацалелае жыццё і ўкрадзеную долю, радасці і гора. А тое, наколькі гэтага гора можа быць многа, якім пякучым і невыносным яно бывае, добра адчулі на сабе, лёсах сваіх родных палешукі – героі “Забранага шчасця” У. Гаўрыловіча.

Ведае і любіць працу (“Жылы рве, перасільваецца, а ўсё мало” [1, с. 11]), пасвойму дбае пра дабрабыт і заўтрашнюю забяспечанасць блізкіх, жыве спадзяваннямі на тое, што і яго дзеці, асабліва адзіны сын, нешта дададуць да нажытага, гаспадарлівы хутаранін Расевіч. Бо не толькі ён сам, усе ў сям’і выжыльваліся. “Працавалі як